

MIELI 2

5 KOGNITIIVINEN KEHITYS LAPSUUDESSA

VARHAISLAPSUUS

- Taapero 1-2 v: lapsi tutustuu innokkaasti ympäristöönsä, ilmaisee selvästi omaa tahtoaan ja haluaa tehdä asioita itse
- Leikki-ikä (2,5/3–6 v): leikki on lapselle luontaista ja itsessään tärkeää
 - leikkiessään lapsi oppii vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja, käsitteiden hallintaa, kerronnallisuutta, loogista ajattelua sekä motorisia taitoja
- Varhaislapsuuden ja leikki-iän aikana **yksilöllinen vaihtelu** kehityksessä on suurta

KOGNITIIVINEN KEHITYS

- **Kognitiivinen kehitys:** tiedonkäsittelytaitojen kehitys
 - esim. muisti, ajattelu, kieli ja tarkkaavaisuuden säätely
- Kognitiiviseen kehitysvauhtiin vaikuttavat perimä ja ympäristö
- Kognitiivista kehitystä tukevat esim.
 - hoivaajan sensitiivisyys
 - runsas vuorovaikutus lapsen kanssa
 - lapselle puhuminen
- **Kognitiivinen stimulaatio:** lapselle luodaan kognitiivisten taitojen kehittymistä edistävä virikkeellinen ympäristö

MUISTIN KEHITYS

- Taapero alkaa muodostaa kategorioita ja käsiteloukkia kielen kehittyessä (esim. palloja on eri värisiä ja kokoisia)
- Lapsi pystyy pitämään useampia asioita työmuistissaan
- Omaa elämää koskevien muistikuvien edellytyksenä minätietoisuuden kehittyminen (n. 2 v)
- Lapsen yleinen tietopohja ja kyky kommunikoida kasvavat leikki-iässä
 - jäsentyneemmät skeemat
 - muististrategioiden käyttäminen
- Lapsuusiän amnesia: varhaisten muistojen unohtuminen
- Kyky painaa mieleen suhteessa unohtamiseen alkaa lisääntyä leikki-iän lopulla
- Vanhemmat voivat tukea lapsen muistia keskustelemalla lapsen kanssa tapahtumista ja kokemuksista

KOGNITIIVINEN KEHITYS JA KASVUYMPÄRISTÖ

- Kognitiivinen kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa
- Kehityspsykologian ja oppimisen uranuurtaja Lev Vygotsky painotti jo 1900-luvun alkupuolella sosiokulttuurista näkökulmaa kehityksessä:
 - lapsen kognitiiviset kyvyt kehittyvät kasvuympäristöön ja kulttuuriin sopiviksi
- **Lähikehityksen vyöhyke:** yksilön nykyisen kehitystason ja seuraavan mahdollisen kehitystason välinen tila, jossa yksilö pystyy oppimaan uuden toiminnon osaavamman henkilön avustuksella

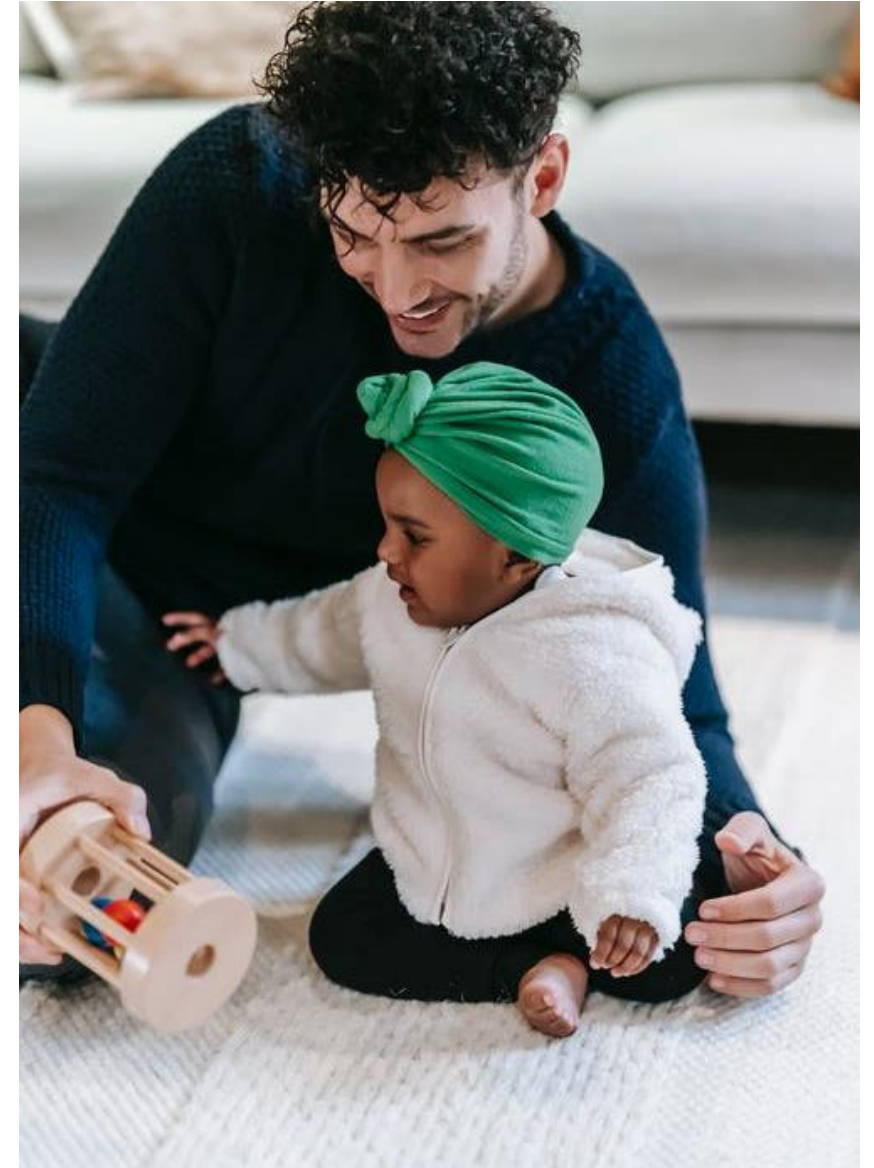

LÄHIKEHITYKSEN VYÖHYKKEEN MALLI

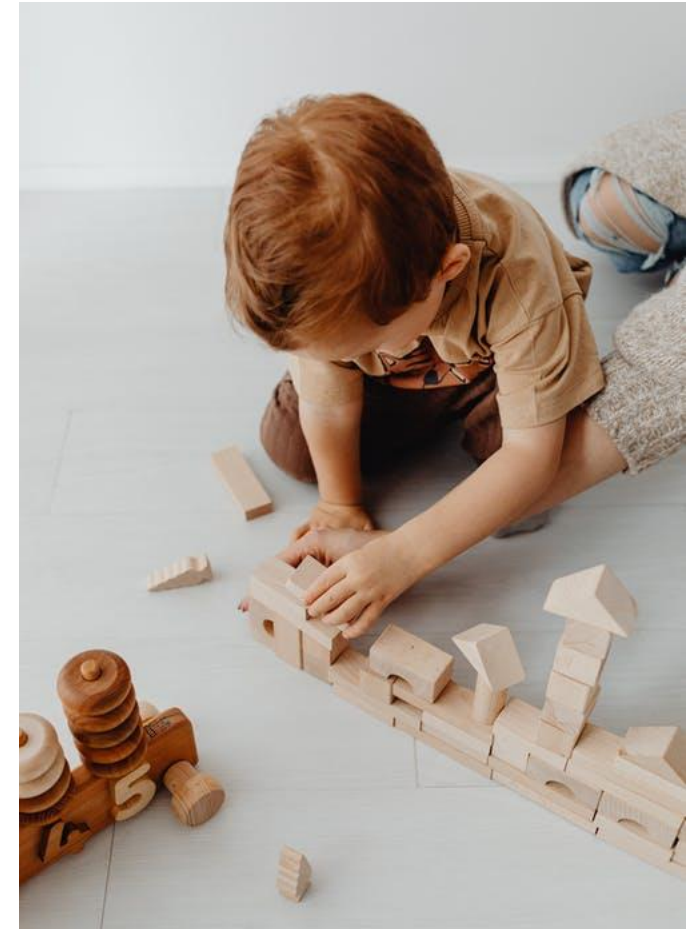
AJATTELUN KEHITYS

- **Ajattelu:** kognitiivista toimintaa, jossa käsitellään havainto- ja muistitietoa sekä muodostetaan skeemoja
- Kulttuuri ja yhteisö rakentavat ajattelua tarjoamalla kielen ja ajattelun mallit kehittyvälle lapselle
- Lapsen ja hoivaajan välinen **sosiaalinen puhe** muuttuu vähitellen lapsen omaksi puheeksi ja ajatteluksi
- **Puheella ohjaaminen:** lapsi käyttää puhetta toimintansa aktiiviseen ohjaamiseen
- **Sisäinen puhe:** omassa mielessä tuotettu puhe eli ajattelu
 - lapsen ulkoinen puhe kehittyy sisäiseksi puheeksi → auttaa ohjaamaan ja säätelemään toimintaa

PIAGET'N AJATTELUN KEHITYKSEN TEORIA

- Jean Piaget'n 1960-luvulla esittelemä klassikkoteoria
- Lapsen ajattelu kehittyy neljän vaiheen kautta konkreettisesta kohti abstraktia ajattelua
 - ajattelun taidot rakentuvat toistensa päälle
- lapsen ajattelu kehittyy skeemojen kautta
- **Assimilaatio:** uuden tiedon lisääminen jo olemassa oleviin skeemoihin
- **Akkommodaatio:** skeemojen muuttaminen tai luominen, kun ympäristöstä saatu uusi tieto ei sovi vanhoihin sisäisiin malleihin
- **Piaget'n teorian kritiikki:**
 - kehitys etenee yksilöllisesti eikä selvissä vaiheissa
 - aliarvioi lapsen kyvyt, esim. objektipysyvyys ja symbolifunktio kehittyvät varhaisemmin kuin Piaget oletti

PIAGET'N TEORIAN VAIHEET

- **Sensomotorinen vaihe (0–2 v):**
 - vauvan ja taaperon ymmärrys rakentuu välittömien aistihavaintojen kautta; ajattelu siis ”tässä ja nyt”
 - objektipysyvyys kehittyy
- **Esioperationaalinen vaihe (2–6 v):**
 - skeemat rakentuvat havaintojen varaan
 - symbolifunktio kehittyy
 - vaiheen loppupuolella lapsi oppii määrän, massan ja lukumäärien pysyvyyden
- **Konkreettisten operaatioiden vaihe (7–11 v):**
 - ajattelu vielä konkreettista
 - lapsi osaa ratkaista vaikeitakin ongelmia, mutta tarvitsee konkreettisia ajattelun apuvälineitä
- **Formaalisten operaatioiden vaihe (12 v eteenpäin):**
 - ajattelu kehittyy abstraktiksi ja hypoteettiseksi

MIELLEN TEORIA

- **Mielen teoria:**
 - kyky tehdä erotus oman ja muiden mielen välillä
 - kyky hahmottaa, että muilla ihmisillä on omat ajatukset, tunteet ja aikomukset
- Lapsi kehittää mielen teorian n. 2–4 v iässä
- Mielen teorian kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä:
 - lapsen ja vanhemman kielellinen vuorovaikutus
 - sensitiivinen vanhemmuus
 - kontaktien määrä, esim. sisarukset
 - mielikuvitusystävä
- Mielen teorian kehittymistä tutkittu esim. Sally-Anne-tehtävällä

